

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

Warszawa,

**Zastępczyni Rzecznika Praw Obywatelskich
ds. Równego Traktowania
Sylwia Spurek**

XI.800.3.2017.AM

**Pani
Anna Zalewska
Minister Edukacji Narodowej
al. J. Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa**

Wystąpieniem z dnia 20 marca 2017 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosił krytyczne uwagi do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356). **W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, pomimo podnoszonej od lat potrzeby uzupełnienia podstawy programowej o tematykę praw człowieka i równego traktowania, została ona uwzględniona w bardzo niewielkim stopniu.** Obecnie trudno jest odnotować jakiegokolwiek treści odnoszące się do zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn, edukacji o prawach człowieka, edukacji antydyskryminacyjnej czy wielokulturowej.

W odpowiedzi na wspomniane wyżej wystąpienie, udzielonej pismem z dnia 12 kwietnia 2017 r. znak DPPI-WPPiP.4010.215.2017, wskazała Pani Minister na analizowane już wcześniej przez Rzecznika fragmenty podstawy programowej, które w sposób dość ogólny odnoszą się do problematyki tolerancji, ewentualnie ochrony praw człowieka w kontekście działalności organizacji pozarządowych. Co więcej, fragmenty te dotyczą przede wszystkim przedmiotu wiedza o społeczeństwie, nauczanego dopiero w ostatniej, VIII klasie szkoły podstawowej, w wymiarze dwóch godzin tygodniowo oraz w wymiarze jednej godziny w tygodniu w ostatniej, III klasie szkoły branżowej I stopnia.

W wystąpieniu z dnia 20 marca 2017 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się o uwzględnienie przedstawionych uwag w przygotowywanym projekcie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum i szkoły branżowej II stopnia. **Z przykrością odnotowałam, że treści dotyczące praw człowieka, wielokulturowości, przeciwdziałania dyskryminacji i stereotypom, nie zostały wystarczająco uwzględnione w przekazanym do konsultacji publicznych w dniu 17 lipca br. projekcie.**

O potrzebie przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i innym formom nietolerancji, migracjach, zróżnicowaniu narodowościowym, etnicznym i religijnym ludności, mowa jest w ramach przedmiotu **geografia**, jednak wyłącznie w zakresie rozszerzonym w liceum ogólnokształcącym i technikum – wydaje się, że tego rodzaju treści powinny zostać uwzględnione także w zakresie podstawowym oraz w podstawie programowej dla szkoły branżowej II stopnia. W niewielkim zakresie w ramach przedmiotu **wychowanie fizyczne**, uczniowie liceum, technikum i szkoły branżowej II stopnia, mają omawiać przyczyny i skutki stereotypów i stygmatyzacji osób z niepełnosprawnością, chorujących psychicznie i dyskryminowanych.

O prawach człowieka mowa jest także w ramach przedmiotu **wychowanie do życia w rodzinie i etyka**. Należy jednak zaznaczyć, że oba te **przedmioty to przedmioty nieobowiązkowe**. Uczeń niepełnoletni nie bierze udziału w zajęciach wychowania do życia w rodzinie, jeżeli jego rodzice (prawni opiekunowie) zgłoszą dyrektorowi szkoły w formie pisemnej rezygnację z udziału ucznia w zajęciach, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 395). Naukę etyki organizuje się z kolei w szkołach na życzenie rodziców lub opiekunów prawnych (w szkołach podstawowych i gimnazjach) oraz uczniów (w szkołach ponadpodstawowych i ponadgimnazjalnych), zgodnie z rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. Nr 36, poz. 155, z późn. zm.). Tymczasem, jak wskazywał Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniu z dnia 20 marca 2017 r., treści dotyczące praw człowieka, równości kobiet i mężczyzn czy niestereotypowych ról społeczno-kulturowych, powinny być zgodnie z wiążącymi Polskę przepisami prawa międzynarodowego, uwzględnione na wszystkich etapach edukacji.

Treści dotyczące nietolerancji, stygmatyzacji, praw człowieka, podobnie jak w przypadku podstawy programowej dla szkoły podstawowej, branżowej szkoły I stopnia,

szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz szkoły policealnej, ponownie zostały uwzględnione przede wszystkim w ramach przedmiotu **wiedza o społeczeństwie**, który – jak wynika z rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz. U. poz. 703) – nauczany jest w niewielkim wymiarze godzinowym. W liceum ogólnokształcącym, przedmiot ten realizowany jest w wymiarze dwóch godzin w tygodniu (na 99 godzin w czteroletnim okresie nauczania), w technikum – w wymiarze dwóch godzin w tygodniu (na 171 godzin w pięcioletnim okresie nauczania), w szkole branżowej II stopnia – w wymiarze jednej godziny (na 65 godzin w dwuletnim okresie nauczania). **W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich konieczne jest zatem uwzględnienie treści dotyczących praw człowieka, wielokulturowości, przeciwdziałania dyskryminacji i stereotypom w treściach nauczania innych przedmiotów, co umożliwiłoby przekazywanie ich uczniom na wszystkich etapach edukacji, zgodnie z międzynarodowymi standardami obowiązującymi w zakresie edukacji o prawach człowieka.**

Działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r. poz. 958), zwracam się z uprzejmą prośbą o uwzględnienie przedstawionych przeze mnie uwag dotyczących edukacji o prawach człowieka i równym traktowaniu w projekcie rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum i szkoły branżowej II stopnia.